

Posudek bakalářské práce

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, KAA

Autor práce: Valerie Janovičková

Název práce: Analýza překladu vulgarismů v profesionálních a amatérských titulcích k filmu „Vlk z Wall Street“

Vedoucí práce: Mgr. Josefína Zubáková, Ph.D.

Autor posudku: Mgr. Michal Kubánek

Hodnocení: A = 1, B = 1-, C = 2, D = 2-, E = 3, F = nedostatečně

Hodnocení

1. Přínos práce, aktuálnost a důležitost tématu.

Práce se zabývá vulgarismy v českých titulcích k vybranému americkému filmu. Oblast audiovizuálního překladu považuji za stále aktuální výzkumnou tematiku. Autorka mohla v tomto kontextu prezentovat obdobné studie, viz bod níže, a lépe tak svou práci a její přínos kontextualizovat.

B

2. Kvalita přehledu poznatků o tématu. Použití odborné literatury a dalších zdrojů.

Autorka se v úvodní části věnuje AV překladu, především titulkování, a vulgarismům. Místy však není jasné, z jakého zdroje dané tvrzení pochází, např.: „Vulgarismy se kategorizují ze dvou pohledů. Lze na ně nahlížet z lexikální a etymologicko-sémantické stránky, kdy zkoumáme význam a původ jednotlivých slov, nebo z té pragmatické, kdy zkoumáme jejich užití a motivaci mluvčích.“ (str. 16 – je zdrojem Jay 1992?) nebo „Tato typologie se napříč literaturou různí, ale ve většině případů jsou popisovány tři základní kategorie:“ (str. 17 – kým například? A jaké jsou alternativní kategorizace?).

Chybí mi alespoň stručný přehled studií na obdobná témata. Např. překladu *fuck* se na základě paralelního korpusu věnovala absolventka KAA Klára Henzlová (2014) – autorka v seznamu použité literatury uvádí magisterskou práci Henzlové, kterou však ve vlastním textu necituje. Vulgarismy v titulcích k seriálu *Přátelé* řešila studentka Masarykovy univerzity Nikol Ossendorfová (2022). Převodem vulgarismů v AV překladu do různých jazyků se věnuje i několik zahraničních prací.

Konkrétní informace je pak nutné doplnit v odkazu také číslem strany, kde je lze ve zdroji dohledat. Týká se to např. těchto výroků z Pošty (2011): „Vzniká zde proto dilema, jakou míru nespisovného jazyka zahrnout do titulků, na které jsou kladeny formální požadavky (Pošta, 2011). ... Titulkování již není tak složité jako na přelomu tisíciletí, jak tvrdí Pošta (2011),“ (str. 10–11).

D

3. Formulace záměrů práce. Metody práce. Jejich popis a adekvátnost.

Cíl práce je popsán jasně v úvodu včetně formulování čtyř výzkumných otázek, které jsou navíc hned v úvodu podloženy základními zdroji. Jejich opakování dále v textu práce považuji za nadbytečné.

Metoda práce je popsána v samostatné kapitole. Popis ale vychází z uspořádání listů a sloupců v tabulce MS Excel, navíc autorka píše v trpném rodě, což komplikuje porozumění. Vůbec pak nerozumím této části: „V těchto sloupcích byly vytvořeny podsloupce, do kterých byly roztrženy přeložené vulgarismy podle jejich kategorie. Každý podsloupec tedy reprezentuje jednu z těchto strategií: sexuální, análně-vylučovací, náboženskou, degradující a vynechaný vulgarismus.“ (str. 26) – strategie přece není totéž co kategorie. Některá označení nejsou vhodně zvolená, např. *verze překladu* (jde o dva samostatné na sobě nezávislé překlady) nebo *originální scénář* (co zde znamená *originální* a šlo opravdu o scénář filmu?). Co znamená *provést statistiku*?

C

4. Teoretické aspekty (argumentace, koherence).

Autorka se v teoretické části věnuje AV překladu s důrazem na titulkování a překlad titulků (podkapitola popisující postup při vytváření titulků se mi už vzhledem k tématu nejeví jako příliš relevantní).

V další části se věnuje vymezení pojmu vulgarismus, kterému mohl být naopak věnován větší prostor doplněný o více příkladů, aby bylo zřejmé, jak autorka postupuje při jejich identifikaci a kategorizaci ve zkoumaném materiálu (otázka: jsou označení *vulgarismus*, *sprosté slovo* a *nadávka* synonyma?). Autorka dále v analýze pracuje s pojmy, které nedefinuje vůbec, např. *eufemismu* a *dysfemismus*.

Problém vidím v kategoriích vulgarismů, které autorka pro svou analýzu ustanovuje. Jednak jejich pojmenování formou premodifikace (*sexuální kategorie*) není vhodné, navíc u *análně-vylučovací kategorie* je přímo matoucí (patří sem slova jako *chcát* / *piss* nebo *čurák*, která nejsou „anální“). Myslím také, že autorka nejasně odděluje zdroj vulgarismu (vylučování, např. *čurák*) a cíl nebo funkci označení (vlastnost nebo chování). Týká se to *degradující kategorie*, jejíž výjimečnost autorka sama přiznává. To má pak dopad na průběh a výsledky analýzy materiálu.

Jako nedostatečný hodnotím popis strategií pro překlad vulgarismů (*dosazení oficiálního ekvivalentu*, *substituce* a *vynechání*) v závěru teoretické části a jejich modifikaci pro potřeby analýzy (co je to vlastně *oficiální ekvivalent*?). V analýze samotné pak tyto kategorie autorka pojmenovává jinak.

Domnívám se, že autorka místy pracuje poměrně volně se zavedenými pojmy, jako např. v teoretickém přehledu sémiotiky audiovizuální tvorby, když kombinuje označení různých jevů, jako např. na str. 10: „Pro psaný jazyk tak platí pravidla, která bývají v hovorovém jazyce porušována. Vzniká zde proto dilema, jakou míru nespisovného jazyka zahrnout do titulků, na které jsou kladeny formální požadavky.“ – *psaný / mluvený / spisovný / hovorový / nespisovný / formální požadavky* × styl. Nebo při diskuzi zásad pro překlad vulgarismů, kde na str. 22 píše: „Musíme si samozřejmě pokládat stejné otázky jako u překladu všech ostatních typů textů.“ Výhrady mám obecně také k některým neodborným formulacím jako „aby to cílový text snesl“ (str. 23) nebo „jde také o prostor, do kterého se překladatel musí vejít“ (str. 23)

D

5. Praktické aspekty (návaznost na teoretickou část, výběr textů, textových vzorků, příkladů, způsob analýzy).

V úvodu praktické části je stručně představen film, který si autorka pro analýzu vybrala. Zdůvodnění tohoto výběru je jaksi zvláště rychle zakončeno, ale myslím, že se jedná o vhodný zdrojový materiál.

V analytické části autorka znovu uvádí překladatelské strategie, které již jednou popisovala. Celkově je tato podkapitola 5.1 nekoherentní a nadbytečná.

Jako místy problematický hodnotím způsob analýzy textového materiálu a prezentaci výsledků této analýzy (viz též následující bod). Jde o sloučení kvantitativní (což byl zřejmě původní záměr) a kvalitativní analýzy, kdy autorka uvádí množství příkladů, které komentuje. Objevují se tak případy, kdy vynechání je vlastně kompenzace jako v příkladu 1 nebo nahrazení jako v příkladu 2, kde navíc není jasné, co autorka považuje za eufemismus a co za dysfemismus.

D

6. Zpracování výsledků, praktický přínos práce.

Domnívám se, že výhodnější by bylo prezentovat nejprve celkové výsledky analýzy. Jako první údaj bych očekával rozložení vulgarismů v jednotlivých kategoriích ve VT následovaný rozložením v profesionálních a v amatérských titulcích. Pro prezentaci výsledků bych namísto sloupcových grafů volil přehlednější a úspornější vyjádření formou tabulek.

Nejsem si jistý funkcí kapitoly *diskuze*, naopak kladně hodnotím explicitní odpovědi na výzkumné otázky v závěru práce.

C

7. Formální zpracování. Jazyková a stylistická úroveň, rozsah práce, grafická úprava, dodržení publikační normy.

Formální zpracování trpí nedostatky na různých rovinách. Místy je text na stranách nevhodně rozložen (nadpis kapitoly 2.8 a tabulky pro příklady 11 a 16 měly být na nové straně, naopak popis grafu 7 měl být na stejné straně jako graf samotný).

Ze stylistického hlediska působí mírně rušivě střídání slovesného rodu a čísla, např.: „V teoretické části se v první kapitole nastíní problematika“ × „Krátce se také budu věnovat platformě“ (str. 7) × „proto se jim budeme věnovat více“ (str. 9). Rušivá je také pasivizace v popisu metody analýzy.

Vyskytují se také nevhodné otázky: „Každý z nás se s nimi bez pochyby za svůj život setkal. Jaká pro ně ale platí pravidla?“ (str. 14); „Při překladu vulgarismů nastává největší výzva během třetí fáze. Čím je tento typ překladu specifický?“ (str. 22–23)

Dále se vyskytují drobná opomenutí: „Ta byla uspokojena díky volně dostupným titulkovacím softwarům jako je Subtitle Edit, Gaupol, Aegisub nebo Subtitle Editor“; „Počátky amatérského titulkování sahá do 80. let 20. století“ (str. 11); „dvě verze audiovizuálního české překladu“ (str. 26); „úplně vypuštění vulgarismu“ (str. 56); „což lze z velké připisovat“ (str. 56).

V seznamu sekundárních zdrojů jsou záznamy, které nejsou v textu citovány, např. Knittlová 2000; Neves 2022; Hatim a Munday 2004; Henzlová 2017. Naopak v textu autorka odkazuje k Jay 2019 a Levý 2013, kteří zase nejsou uvedeni v seznamu.

V bibliografických záznamech není vždy dodržena norma, např. použití kurzívy nebo uvádění všech povinných údajů. Nesprávný je odkaz Levý (2013) na str. 22.

D

Další poznámky autora posudku:

Autorka zpracovává zajímavé téma na vhodném materiálu. Analýza a prezentování výsledků je ale celkem nepřehledné a příliš rozsáhlé.

Doplňující otázky k obhajobě:

1. V teoretickém úvodu píšete, že „mezijazykové titulky převádí mluvený obsah z jednoho jazyka do psaného obsahu v druhém jazyce“ (str. 9). Jakou roli má v tomto tvrzení použití pojmu *obsah* při přihlédnutí k tradičnímu dělení na obsah a formu?
2. Při popisu kategorií vulgarismů uvádíte celou řadu příkladů a jejich způsoby použití. Není ale jasné, zda tyto příklady a jejich seskupování pochází ze zkoumaného materiálu nebo jiného zdroje. Prosím objasněte.
3. Jak jste postupovala u vět, které obsahovaly vulgarismy z různých kategorií jako např. „Holy fucking shit!“?
4. Co byste na základě svých zkušeností s analýzou zdrojového materiálu změnila v definici překladových postupů (mikrostrategií)?

Závěrečné hodnocení:

Práci k obhajobě doporučuji ~~nedoporučuji~~

Celkové hodnocení práce – navrhovaný klasifikační stupeň

D

Poznámka: Závěrečný klasifikační stupeň nelze vypočítat jako prostý průměr hodnocení v jednotlivých oblastech, protože je nutné zohlednit závažnost jednotlivých aspektů hodnocení a přistupovat k práci jako k celku.

Datum: 4. 1. 2024

Podpis: